



## **CRÒNICA D'UNA JORNADA: LA REPÚBLICA DEL BENESTAR. IGUALTAT D'OPORTUNITATS I JUSTÍCIA SOCIAL AL #NOUPAÍS**

Dissabte, 5 d'abril de 2014

En Francesc Iglésies, vicesecretari general d'Acció Política d'Esquerra Republicana presenta la jornada "La República del Benestar", emmarcada en el cicle de jornades "El nou país que volem". Sobre l'Estat del Benestar, es fa ressò del furor que els estats del benestar post-crisi es reformulin amb polítiques pre-distributives, no tant redistributives. Tesis que formulen una sèrie de pistes. No només pensar en com podem generar prou "pastís" en termes de riquesa i redistribuir-los, sinó començar a repartir la riquesa abans de l'acció del mercat creant pre-condicions. Per exemple, incidint en aspectes com l'educació, canviar regulacions per facilitar l'accés al crèdit, revisar el salari mínim interprofessional i totes aquelles pre-condicions que fan que el sistema econòmic ja sigui més just d'un principi. Així doncs, cal centrar els esforços en incentius i pre-distribució per unes regles de joc més justes per tothom. En definitiva, passar de l'Estat del Benestar infermer, pal·liatiu, a l'Estat del Benestar preventiu, inversor.

### **La igualtat d'oportunitats i la justícia social al nou país**

Per posar-nos en situació, la jornada comença amb una conferència inaugural a càrrec d'en Vicente Ortun, degà i professor de Ciències Econòmiques i Empresarials (UPF), per tractar l'Estat del Benestar des d'una perspectiva global. A parer seu, un dels aspectes bàsics de l'Estat del Benestar és l'ascensor social. Arran de la hi ha una mena d'endemisme. De fet, l'euro es va crear per fer reformes estructurals per frenar les desigualtats, però a la pràctica va acabar servint per fer una funció creditícia fins que la festa es va acabar, deixant pendents les reformes estructurals, tipus que el professor d'anglès sàpiga anglès. Ara les bombolles estan aquí amb un dèficit persistent. Som víctimes de la malaltia de l'economia de l'especulació basada en la construcció, i ara tenim la ressaca del deute que costarà molt de retornar. Sortir de la crisi vol dir eficiència, millorar la productivitat, redistribuir la riquesa i reduir les desigualtats. Determinades desigualtats ja estan bé, sobretot pensant per les persones que s'esforcen. Però quan les diferències econòmiques no deriven del seu esforç sinó per altres circumstàncies són injustificades. Les dels privilegis són injustificades. Per interès propi, ens interessa viure en un lloc on les desigualtats no tinguin efectes sobre la població, per això és important la redistribució per afavorir les persones més febles. L'altruisme existeix, hi ha hagut circumstàncies en que o bé sobrevivia tothom o no sobrevivia ningú, com ara incendis, inundacions... Les coses han de ser de manera justa, encara que personalment en surtis perjudicat. En molts camps de la vida, és desproporcionada la diferència, entre el número 1, el número dos... i els darrers. Si tens diners s'ha de notar, no pagant impostos per exemple. És una molt mala notícia. Els privilegis fiscals venen dificultats per la competència entre països, legalitzar la marihuana o lluitar contra l'escalfament global, per exemple. El món està tornant el segle XIX. Hem viscut una excepció històrica entre 1910 i 1980, en que les desigualtats s'han reduït. El fenomen de la desigualtat continuarà, mentre la taxa de rendiment de capital sigui més alta que la taxa de creixement de l'economia, la riquesa que has heretat serà més gran que la riquesa que es pugui guanyar. Si la desigualtat ha augmentat, cal compensar l'equitat. Hi ha mesures que calculen la desigualtat, la renda disponible, coeficient de Ginni... si en una societat un persona té tingués tota la renda l'índex seria 1. Segons les dades de 1985, l'índex d'Espanya era de 0,30. Els països amb una distribució més alta de la renda són els països escandinaus. Les coordenades, ascensor social, la riquesa i la pobresa en una societat són dinàmiques? El problema és doncs com està organitzat l'Estat del Benestar. Els països escandinaus són la pràctica que es pot ser eficient i alhora redistribuir equitativament. Una desigualtat de renda disponible molt gran perjudica l'ascensor. A Finlàndia hi ha redistribució per mecanismes fiscals. Sobre la riquesa



heretada, caldrà pensar en un impost progressiu que gravi la riquesa heretada neta. Caldrà pensar en tots els factors de sostenibilitat, per exemple en sanitat una carta de serveis amb criteris democràtics. A les reformes estructurals necessitem més legitimitat en el procediment. De totes les polítiques que poden fomentar la igualtat oportunitats, la més importat és l'educació, que serveix per a dos propòsits, la igualtat d'oportunitats i la justícia. Per competir en el món has de fer les coses millor que ningú per raons de productivitat. Per posar el cas, un fill d'una família pobre, si no hi ha Estat del Benestar, aquest no tindrà oportunitats. Hem de madurar com a país, en que la gent sigui responsable del que fa. Si una persona no parteix amb les mateixes oportunitats ja no té res a fer en la vida. La mesura clau és una educació molt efectiva en els primers anys de vida.

### **El model de salut i serveis social al nou país**

Per introduir la qüestió, pren la paraula l'Anna Simó, ex-consellera d'Acció Social i Ciutadania i vicepresidenta del Parlament de Catalunya. A parer seu, de tots els canvis que hem patit els darrers anys ara hem d'encaminar-nos a garantir els drets de tercera generació. D'ençà del 2002-2005, ara estem plantejant polítiques assistencials de xoc i pactes contra la pobresa, és un canvi de paradigma en que haurem de fer canvis de xoc en pocs anys. Hem de fer front a sentències com les que diuen que l'Estat de Benestar no podrà a tornar a ser, perquè hem estirat més el braç que la màniga, segons es diu a les tertúlies de periodistes. Estàvem intentant construir un Estat de Benestar propi que s'haurà de reconstruir, que haurà de primar l'equitat i la redistribució de recursos, també per a les classes mitjanes que s'han de sentir part d'aquest Estat de Benestar.

Tot seguit, per parlar del model de salut i social del nou país és en Toni Dedeu, director de Recerca i d'Intercanvi de Coneixements al Digital Health Institute d'Edinburgh (Escòcia), que aprofita per transmetre els raonaments del Congrés Internacional d'Atenció Integrada que ha tingut lloc a Brussel·les recentment. A parer seu, pels que pensen que ni ha prou en treballar de forma coordinada els serveis de salut i socials, assenyala que cal ser més agosarats i anar més enllà, alhora que cal repensar models d'atenció per introduir els canvis necessaris, tant estructurals, funcionals com de cultura dels sectors salut i social. Primer de tot, emfatitzar l'esperit republicà de la societat que volem construir. Aquesta manera d'entendre la societat i el món, no és el que més s'estila. Parlem de valors, de manera d'entendre la societat, de la manera de relacionar-nos i de la manera de com prenem les decisions, tant de forma individual com compartida. I quina és aquesta societat des del punt de vista de la República del Benestar? Segons ells, el desig final es el d'una societat madura, de ciutadans lliures, als que se'ls atorga la capacitat de decidir i prendre les decisions que creuen mes assenyades amb el màxim d'informació a la seva disposició per tenir opció a decidir les accions a prendre. També en les de decisions de salut i socials. Sense deixar de banda els que no estan en condicions per prendre decisions autònomes. Quines alternatives tenim per fer-ho? Com fer-ho? Doncs fer-ho sense paternalismes, però amb informació contrastada, transparent i accessible. Procurant que arribi a tots els estrats de la societat amb les mateixes condicions i mitjans. Sense discriminar a ningú per a cap motiu, ni condició. Aquestes són algunes de les premisses en les que s'hauria de basar un Estat del Benestar. Aquest és l'inici de la meua lògica. L'Estat del Benestar, en un estat desenvolupat, ha de tenir present el concepte de ciutadans empoderats, lliures i co-responsables de les decisions i de les seves accions. Una República com la que desitjaríem, hauria de facilitar i posar tots els mecanismes perquè això sigui possible amb la ferma decisió de reduir les inequitats socials i d'accés als serveis. Que s'està fent a alguns llocs del món? De què es parla en l'entorn de salut i social? El missatge comú entre acadèmics, experts i professionals del sector, també pacients, passa per canviar el xip que portem dins. Una manera de fer i de pensar que prové d'un model medicalitzat, hospital-centrista i paternalista, heretat de fa segles i que ha perdurat. Això queda demostrat en el model de formació mèdica, on els currículums



de pre-grau gairebé no han variat. Un model medicalitzat i que posa barreres a altres disciplines que també intervenen en la cura de les persones. Tenim grups i lobbies enrocats arreu, que volen mantenir l'estatus quo i que de fet són barreres al canvi. Això passa des de Catalunya a Singapur, des de Finlàndia a Sud-àfrica per posar exemples, passa arreu. Quin es l'escenari actual? Mal ens pesi, la crisi, el canvi demogràfic amb una societat cada cop més envellida, on la dependència i les persones que viuen soles augmenta dia a dia. On la prevalença de les malalties cròniques s'incrementa. Aquestes realitats fan que es requereixi una re-orientació dels models d'atenció de les malalties agudes i cal posar èmfasi en els models d'auto-cura, una re-orientació del paper de l'atenció primària, més orientada a la promoció i prevenció de la salut i un re-disseny de l'atenció hospitalària i en la coordinació de serveis, tant de salut com socials. El mateix canvi social on les noves tecnologies evolucionen exponencialment, la medicina personalitzada, partint del coneixement de la base genòmica de les persones i malalties ens portarà a una nova manera de tractar a les persones. Pel vessant social, el nombre de cuidadors informals supera en escreix al dels cuidadors formals, i no diguem el rol que els professionals tant de l'àmbit social com de la salut hauran de tenir a partir d'ara mateix. Tots aquest factors i altres fa que ara ens replantegem els models de cura i atenció a les persones, models sostenibles i més integrats. En la vessant econòmica, el sector salut i social treballant conjuntament podrien ser una font de creixement econòmic i d'economia productiva, i que fes que la inversió retorni al ciutadà, especialment en innovació i creació de llocs de treball. El retorn social de la inversió en salut i social es pot comptabilitzar en la disminució de les inequitats i en els guanys en una societat més equitativa que faci que sigui més justa i alhora productiva. Parlem doncs de sistemes integrats d'atenció a les persones. Els sistemes social i de salut són sistemes adaptatius complexos, no poden ser tractats com els models industrials de producció lineal, no hi ha cadenes de muntatge i les persones tenen problemes complexos. Els sistemes de salut i social els integren diversos agents, no un únic. Aquests agents tenen la seva cultura pròpia – hospital, primària, serveis socials, per posar exemples. I sovint són gestionades per organitzacions diferents. El repte el tenim en trobar millors maneres de millorar l'eficiència, proveir atenció ben coordinada per a la gent amb situacions complexos i amb múltiples necessitats de salut i socials. Quins són els reptes i tendències? Cal sistematitzar el que podria ser un model d'atenció integrada, per dimensions o àrees. A) Models organitzacionals. Primer, a nivell de país o regió, amb polítics amb una agenda i ganes de portar-ho endavant. Un primer exemple és el d'Irlanda del Nord: un únic Departament de Salut, Serveis Socials i Seguretat Ciutadana des de fa anys. No és fins ara quan es comencen a veure el canvis. Un segon exemple, Escòcia, amb una nova llei aprovada pel Parlament escocès on s'integra l'atenció de salut i la social: pressupost únic, els diners segueixen a les persones, pressupost compartit pels NHS Boards (podríem equiparar-ho com el CatSalut al territori i les Autoritats Locals) i programes conjunts i disseny dels programes i implementació compartida. Segons, a nivell d'un territori (comarca, mancomunitat de municipis, municipis, comuns...). L'exemple de la ciutat sueca d'Angelholm, a la regió d'Skone, basat en: un únic pressupost, gestor i organització, amb hospital i atenció primària, reduir la burocràcia, millorar les solucions tècniques per millorar l'accessibilitat i simplificar la comunicació. B) Canvi en la cultura de la gestió. C) Nous models i rols professionals. Per un costat, equips multidisciplinaris integrats (exemple de la ciutat d'Angelholm) caracteritzat, d'una banda, per la mobilitat dels professionals segons les necessitats entre els tres nivells: treballadors socials van a l'hospital i infermeres de primària van a l'hospital, i per l'altra, nous models de formació pels agents/professionals de salut i socials. D) Rutes assistencials. Primer, que incorpori tot el trajecte de la persona pels diversos serveis i situacions personals (des del domicili, barri, passant per l'atenció social, de salut, situació terminal, etc.). I segon, rutes assistencials modelitzades (exemple DHI, enginyers, usuaris, professionals de la salut i social). E) Empoderament de les persones/pacients. Basat en tres conceptes. Primer, educació per a la salut des de l'escola i als mitjans de comunicació. Segon, co-participació en el disseny de serveis. I tercer, les persones i els proveïdors de serveis treballant conjuntament co-dissenyant i coproduint



salut. D'una banda, amb informació compartida: accés a la informació de salut i social per part de les persones (parlem de carpeta compartida del ciutadà, per mitjans electrònics, accessible a qualsevol moment i a qualsevol lloc). I de l'altra, sistema d'auto-cura per part del ciutadà i de recolzament quan calgui, ja sigui amb mitjans com assessorament/coaching salut i social. F) Estratificació del risc. Basada en l'estratificació del risc de la població, ja sigui per anticipar-nos a les necessitats de cura i atenció, com forçar el desenvolupament del sector salut i social (creuar dades). G) Sistemes de finançament. Amb dos objectius. Un, que facilitin la integració. I dos, que incentivin a les organitzacions a treballar de forma coordinada. H) Sistemes de noves tecnologies de la informació. Basat en quatre aspectes. Primer, facilitadors per millorar la coordinació. Segon, introducció de tècniques i solucions innovadores per augmentar la seguretat de les persones i la transparència en els resultats. Tercer, envelliment i soledat (un camp a explorar on les noves tecnologies poden aportar solucions). I quart, sistemes d'informació –TICs- que permetin entrar al domicili de les persones. I finalment, a mode de conclusions, afegir altres aspectes a tenir en compte: a) Establir models de governança clars i consensuats. b) Mesurar i intercanviar experiències. c) Mesurar resultats en salut, impacte econòmic i social. Tenir coneixement de la satisfacció de les persones. d) Cal lideratge, amb visió a llarg termini. e) Cal que els valors s'incorporin al plans operacionals, a les decisions dels gestors i a la pràctica diària dins els serveis socials i de salut. f) Cal construir confiança i transparència entre els diferents actors (gerents, polítics, professionals de la salut i social i ciutadans). g) Harmonitzar les línies de treball entre les diverses organitzacions en un territori. h) Crear un entorn que faciliti la innovació i el coneixement permanent, perquè la gent que està a la primera línia es trobi recolzada i reconeguda. i) Introduir la cultura de compartir, col·laborar, de treball en equip i empoderar als professionals i ciutadans. j) Es recomana tendir cap a una orientació de la cura a nivell de la comunitat, propera al ciutadà. Això significa aprimar, repensar i disminuir nombre d'hospitals. Cal tenir present l'impacte social inicial d'aquestes mesures. k) Educació, Educació i Educació. Així doncs, què sabem dels models d'atenció integrada? No hi ha una regla establerta ni un exemple únic a seguir. Per aquest motiu, debats com el d'avui són imprescindibles.

La següent en parlar és la Teresa Crespo, presidenta d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS). Per al nou país, imagina un Estat del Benestar amb els seus propis instruments i una societat més equitativa, més igualitària. Si aconseguíssim aquesta capacitat de decidir pròpiament, això no significaria canvis de fer de la nostra societat per sols. Ens hem de plantejar quin camí volem. Primer, escollir quin model econòmic i social volem, si no es fa una economia al servei de les persones no podem fer un benestar al servei de les persones. Què ens trobarem el dia després? Ens trobarem un veí hostil que ens ho posarà difícil amb el que haurem de pactar i després una Europa que fins ara només s'ha definit per un model financer i econòmic però no en la defensa de les persones, dels serveis públics i dels drets de la ciutadania. Quin model per al nou país? Primer, l'Estat del Benestar és viable en la mesura que garanteixi els drets a la ciutadania, sigui equitatiu i redistribueixi la riquesa. L'endemà ens trobarem el problema del context i de la crisi, que significa un canvi importantíssim del context. Tenim dos reptes. Primer, canviar els protagonistes, amb una major presència de decisió de la ciutadania, col·laboració pública i privada i participant en la decisió del disseny dels serveis. Segon, propostes sostenibles. En la primera etapa els recursos no hi seran, caldrà pensar les mesures de més impacte de manera urgent, identificant aquestes opcions més immediates en un procés de llarg termini. En aquest Estat del Benestar, és fonamental centrar-se en la persona, articular tot tipus prestacions obliga a tots els departaments que es relacionin, es complementin i facin polítiques reals d'atenció a la persona: simplificació del procediment, finestreta única... en el sentit de com s'atén i quin tipus de serveis es donen. Assistencialisme? El nostre estat ha de ser de voluntat transformadora, més preventiu, entès com a inversions que tenen un impacte. Cal un canvi de model econòmic i fiscal, ara els que estan pagant són les classes mitjanes mentre que el gran capital està exempt de la fiscalitat o practiquen el frau d'una manera impune. O es



canvia el model de fiscalitat i es recupera un impost progressiu sobre el patrimoni o sinó no ens en sortirem. Hauríem d'estudiar que tots els serveis siguin públics i iguals per a tothom, pensar una tarifa social en que es puguin introduir algunes variables, per sostenir determinats usos, mantenir la universalitat i mantenir els serveis públics, però veure quin sistema tarifari social s'hauria d'introduir. Caldria preveure una garantia mínima per aspectes bàsics de la persona, per viure mínimament amb dignitat. S'hauria de fer un estudi econòmic del que significa això, saber del que estem parlant. D'altra banda, integrar molt més totes les prestacions, eliminar les prestacions petites i desconexes i unificar-les al màxim. Per exemple, simplificant a unes 10 prestacions es facilitaria l'eficàcia i seria molt més lògic i integrat. En el debat recent sobre la pobresa, es parlava d'una única història social. Un altre tema fonamental és el recolzament als ens locals. Els municipis han resolt les desigualtats a través dels serveis socials, cal desenvolupar la cartera de serveis socials, amb l'actual és vergonyós, s'hauria d'incardinar al màxim en el municipi. Pel que fa a la infància, és vergonyós que els infants estiguin patint les circumstàncies de la crisi. Som dels països que s'inverteix menys en polítiques familiars i d'infància. La formació és un eix importantíssim que marca el futur. Les escoles bressol no es poden abandonar com s'ha fet ara, perquè són fonamentals. L'educació infantil és l'etapa més important de la formació, no podem deixar que depengui del context. La política social es també educació i context social, no es pot parlar de salut sense tenir en compte el context social. Cal potenciar molt més la formació, no només bàsica i acadèmica, sinó la formació al llarg de la vida i lligar-ho amb les necessitats de l'ocupació. En la qüestió del treball, no hi haurà ocupació plena a curt termini, cal dir-ho i ser-ne conscient. Això comporta pensar en un altre tipus de model, no és un tema de govern sinó de societat, en que el diàleg públic i privat és clau. Si no tenim ocupació, el que si que hem de tenir és activitat. Si no es troba feina hem de treballar, el que significa crear activitat en una societat. Hi ha una qüestió transcendental que és que hem de tenir una llei pròpia de dependència, l'actual llei espanyola ha estat incapaç de donar-hi resposta, centrada no en l'assistència, sinó en l'autonomia, la prevenció i el reconeixement professional.

### **Les pensions i la Seguretat Social al nou país**

El primer a parlar-ne és l'Òscar Mascarilla, doctor en Economia, professor a la UB i investigador del CAEPS i del XREPP. La primera idea que cal tenir clara és que la garantia de les pensions no la donarà el Govern de la República ni cap llei, la garantia la donarà el nostre mercat laboral. Les regles de joc de la Seguretat Social dissenyades a finals del segle XIX va ser inventat per l'Alemanya de Bismarck. Aquest disseny de fa un segle es manté a l'actualitat. Es va inventar en un món on es començava a treballar als 12 anys i l'esperança de vida era als 63-67 anys. Ara la gent viu més, però des del punt de vista de la seguretat social això no va bé. Per exemple, les andorranes són de les que més esperança de vida tenen. Tot això implica actualitzar el model seguretat social. Som un país petit, això és bo, els països en que és viable la seguretat social són d'una mida semblant a la catalana, més fàcil de controlar i ser eficient. Estem en un procés d'envelliment. Hi ha tres efectes per entendre. Un la generació del Baby Boom, que el 2030 ens començarem a jubilar. Segon, la globalització, com ens està afectant al mercat laboral. En un país sense eines d'estat és molt complicat jugar a la globalització i fer-hi front. Tercer, l'efecte Espanya, seguir formant part de l'Estat les pensions encara són menys viables. L'any 2010, la ràtio a Catalunya d'ocupació era de 2'54 ocupats per pensionista, mentre que a Espanya era de 2'48. Al 2030 la piràmide s'inverteix, entre uns pocs s'haurà de pagar a molts, això implicarà necessàriament un nou disseny. Hem de tenir present que s'incorporaran el 2040 molta més gent gran, amb el que significa de sanitat, dependència... Des de l'any 1995 fins al 2010, tenim que Catalunya ha tingut un saldo positiu de 25.000 M d'euros a la Seguretat Social mentre que Espanya el va tenir negatiu. Amb un estat independent els jubilats catalans haurien disposat de 20.000 euros més per jubilat. El nostre sistema de pensions és un sistema de repartiment, no hi ha una guardiola de les



cotitzacions, sinó hi ha una petita guardiola del Fons de Reserva. Bàsicament les pensions actuals es paguen per les contribucions actuals del mercat laboral. Depèn dels ocupats i de la cotització, es a dir, del nivell salarial d'aquest territori. Hauria de ser més viable una Seguretat Social catalana més que no pas l'espanyola. L'alternativa que tenim és la següent. La nova República Catalana primer ha de crear feina, si tenim eines d'estat la podem crear. Ara, entre molt estem pagant a pocs, això només és sostenible si hi ha una bona base. Per tant, és més urgent que mai tenir una Seguretat Social catalana i salvar l'estafa piramidal que s'aproxima. S'haurà de pensar en un nou disseny, l'actual ja no serveix. Si el procés va endavant, i tenint eines d'estat per regular el mercat laboral, un país amb un projecte que il·lusiona millorarà l'ocupació i el mercat laboral. No hauríem de tenir problemes per mantenir un sistema de Seguretat Social fent només petits retocs. Si ens quedem a l'estat espanyol veurem reduïdes les nostres pensions. En canvi, si marxem, tindrem eines que ens permetran tirar endavant. Sobre el dilema de la globalització, si hem de lluitar en el mercat mundial i mantenir un Estat del Benestar, està clar que els estats-nació han de desaparèixer com a tals, perquè ara les regles són mundials i no serveixen per esmenar les errades mundials. Si el mercat és el món, calen eines mundials però també eines locals per mantenir l'Estat del Benestar.

En segon lloc pren la paraula l'Elisenda Giral. Com assenyala, durant l'evolució 2001-2014, hi havien a l'Estat espanyol uns 15 milions d'afiliats a la Seguretat Social, uns 19'5 en el punt màxim el 2007, i que va davallar fins els 16 milions d'afiliats el 2014. Això exemplifica la crisi. A Catalunya, hi ha 1.600.000 pensionistes de totes les pensions, la pensió mitja és propera als 900 euros. D'aquests, el 60% són pensionistes de jubilació, la mitja de jubilació és de 1.000 euros de pensió. Un altra, la de viudetat, la mitja és de 600 euros. La resta de pensions representen un 14% del total de despesa. La despesa mitja en pensions en un mes és 1.470 M d'euros. El mes de març va ser de 1.895 ME de pensions a Catalunya, representa el 18% del total de les pensions a Espanya. Tenim el 16% població i el 18% de despesa en pensió. A Espanya la mitja és 870 euros, molt semblant. De 1.200.000 prestacions d'atur, s'ha passat a 2.800.000, un creixement espectacular de prestacions d'atur. També han crescut les rendes mínimes d'inserció, els que han esgotat prestacions d'atur i no troben feina han passat de 39.000 el 2001 a 239.000 l'any 2013. Pel que fa al finançament de les pensions, Espanya hi dedica el 8'9% del PIB mentre que la mitjana europea és del 11'3 del PIB. El país que més hi destina és Itàlia, amb un 14% del PIB al pagament de les pensions de jubilació. Els països que hi dediquen menys són Islàndia i Luxemburg. D'altra banda, hi ha la taxa de reemplaçament de pensions netes, el percentatge de pensió jubilació respecte l'últim salari. A Espanya, la taxa és del 78'3%, a Alemanya és del 57'9% i a França del 60%. Als EUA és del 50%, es a dir, quan un es jubila cobra la meitat de la pensió. Tot indica que s'haurà de retrocedir en la quantia de les pensions. El sistema es finança amb entre el 75 i 80% de les cotitzacions dels treballadors. Amb els Pactes de Toledo es va posar ordre, es pagaran amb cotitzacions les pensions contributives i amb els pressupostos les no contributives. Pel que fa a la recaptació, el 2013 es van ingressar 105.000 ME per cotitzacions. Al IRPA es recaptin 70.000 ME. El Fons de Reserva es va crear per crear una caixa d'estalvi per anar invertint, anar-lo fent créixer i utilitzar-lo en èpoques de crisi econòmica per fer front a les pensions contributives. Actualment, el Fons té 53.000 ME, els dos darrers anys se n'han fet servir 18.600 ME. El Fons de Reserva no arriba ni per pagar un any les pensions. Amb la dinàmica dels dos darrers anys, el Fons s'acabarà en 10 anys. Per altra banda, què representa l'economia submergida? Sembla ser estar a l'entorn entre el 20 i 25% del PIB. Catalunya sempre està en xifres inferiors respecte a Espanya, però en general també entre el 20 i 25%. Cal tenir en consideració que l'economia submergida no només és treball en negre, pagant un salari en negre, parlem també de la utilització incorrecte de tipus contractes de treball, molt en voga. Per exemple, tenir un contracte a temps parcial, amb mitja jornada legal, i es treballa la jornada completa. O també la no declaració de l'activitat per compte pròpia. Entre haver declarat i no figurar d'alta als autònoms, es fan declaracions diferents a l'Administració. Aquesta situació, en el sistema de repartiment de la Seguretat Social, a qui afecta? Doncs afecta als



pensionistes que tenim ara. S'hi ha de fer front. Des del 2007, tots els indicadors d'economia submergida han crescut de forma sostinguda, excepte un, el de tenir ocupats treballadors estrangers sense contractació. L'empresariat donaven ocupació a gent qui podien pagar quantitats inferiors, els estrangers. Aquest indicador ha baixat pels processos de regulació i arrelament, molts perquè estan en situació regular i dos perquè la crisi fa que no vinguin tants immigrants a treballar sense papers. Quantes quotes van aflorar en la inspecció de treball? Uns 1.000 ME. A Catalunya només hem aflorat la meitat de l'economia submergida? Podria ser. D'on es treuen aquestes irregularitats? Bàsicament hi ha dues fonts de frau, una la que s'ha explicat, la utilització fraudulenta dels contractes a temps parcials, i que és relativament consentida pels treballadors per evitar acomiadaments. Ni les eines legals ni els propis treballadors estan dipositats a fer-ho aflorar. Això va en perjudici de la pensió futura. L'altra font de frau són les empreses fictícies, la creació d'empreses que formalment són empreses i es donen d'alta a la Seguretat Social, etc. Aquestes empreses donen d'alta a treballadors que no treballen per tal de tenir els períodes suficients per tenir prestacions. Això és un dels grans problemes. Quines propostes per fer-hi front? Hi ha d'haver mecanismes dissuasius que la facin disminuir, una economia submergida igual a 0 no és possible. Cal la dotació de mitjans a l'Administració. Incrementen els tipus delictius però no som més eficaços. Els tipus penals estan reservats únicament a les conductes molt greus, no hi ha mecanisme suficients per exigir responsabilitats de pagaments de deutes i per no augmentar els delictes. Sobre les tècniques legislatives, cal tenir en compte que si canviem la legislació cada tres mesos, al final dificultem el compliment de les normes. La legislació ha de ser clara, perquè sinó porta al incompliment impune. Finalment, un establiment de prestacions i pensions suficient donaria força moral a l'hora de vigilar el seu compliment. Amb una prestació de 400 euros no és suficient per viure, per tant estem admetent economia submergida, s'està fomentant de manera indirecte.

El següent en parlar és en Josep Ginesta, treballòleg, professor de Dret Social (URL), director de RRHH (UOC) i president de la comissió sectorial de Treball, Autònoms i Economia Social d'Esquerra Republicana. Primer de tot, cal tenir present que l'endemà de la independència ens haurem de posar d'acord amb Espanya. A parer seu passaran cinc coses, de les quals n'hi ha dues per ser pessimistes i dues per estar optimistes. Les dues del pessimisme, quines són? Primera, que probablement no podrem fer doblar les pensions de tots els pensionistes, com s'ha fet a Crimea. Segona, el Fons de Reserva d'Espanya, que era de 66.000 ME, proveït en bona part pel superàvit de les cotitzacions catalanes, un 20% correspon als pensionistes catalans. Amb la independència ens haurien de retornar la part proporcional que ens pertoca, uns 16.000 ME, però Espanya no estarà disposada a retornar-ho. I les dues per l'optimisme. Primera, les pensions de l'endemà depenen de l'èxit del mercat de treball, sense un mercat treball amb activitat és inviable el sistema de pensions. Amb un estat, instruments i recursos serem capaços de millorar el mercat de treball. Tenir un sistema de pensions amb criteris flexibles i sostenibles és possible, només dependrà de nosaltres, un sistema pensat per la modernitat. Segona, serem prou murrís i llestos per crear la Tresoreria catalana de la Seguretat Social? De la mateixa manera que es crea la Hisenda pròpia, s'ha de crear la Tresoreria de la Seguretat Social per tal que les nostres empreses puguin ingressar les cotitzacions de la Seguretat Social. Sobretot per no barrejar-les amb les pensions no contributives. I cinquena qüestió. L'endemà, l'Estat espanyol trucarà a la porta de la República Catalana per arribar a acords reals en matèria de Seguretat Social. Necessàriament ens hem de posar d'acord. Un exemple, un immigrant marroquí que treballava en una empresa catalana, que va perdre dues cames, que rep una pensió d'invalidesa i que ara viu al Marroc. Qui li ha de seguir pagant la pensió? Igual que una àvia que va estar treballant a França i rep una pensió de França. El que ha treballat a Espanya té un dret subjectiu per percebre una pensió espanyola. Malgrat perdre la nacionalitat espanyola hauries de seguir rebent la pensió per dret subjectiu. El sistema pensions és per via de repartiment, en que les cotitzacions serveixen per pagar als passius. Espanya, amb la seva normativa, es trobarien que haurien de pagar les pensions dels qui han cotitzat, però en canvi



els ingressos de les cotitzacions s'ingressarien a la Tresoreria Catalana, així doncs, si no hi ha acord tindria l'obligació de pagar unes pensions de les quals no tindria ingressos. Això obliga a pactar. Per tant, hi hauria una situació de fallida tècnica a la qual no podria fer-hi front. En un escenari de realisme, comporta una sortida negociada en la que es posen sobre la taula avantatges i inconvenients. L'escenari és imprevisible, però aquesta situació passaria amb molts altres països que tindrien interès a resoldre-ho. Hi ha convenis bilaterals entre països en la percepció de les pensions. Sud-Amèrica seria la primera interessada en subscriure un conveni amb la República Catalana per reconèixer la pensió de molts treballadors sud-americans que han estat treballant a Catalunya i reben una percepció. Es necessitarà subscriure convenis. A nivell europeu, ens podríem adscriure de forma bastant automàtica. Europa ha anat modificant la normativa en funció de la territorialitat i la nacionalitat, per exemple amb l'antiga Iugoslàvia. A Txèquia i Eslovàquia es va distribuir amb sentit comú en funció de la territorialitat, sostenibilitat i reconeixement mutu. Es fa molt difícil pensar que gent vinguda d'Andalusia i Extremadura i que han treballat aquí, Espanya deixi de pagar-los les pensions sense que hi hagi una negociació.

Per acabar pren la paraula l'Oriol Homs, sociòleg, professor de l'Escola Universitària de Treball Social i director del CIREM. Tal i com assenyala, aquest és un tema clau de l'Estat del Benestar. Amb la crisi, els sectors menys tocats són la gent gran perquè no s'han tocat gaire les pensions, fins ara. És clau per al benestar d'una societat. Paradoxalment, estem ens trobem davant el triomf d'allargar anys de vida i en canvi no sabem com mantenir-ho. S'ha generat molt de benestar en base a aquest esquema però en canvi no s'acaba d'adaptar a la nostra situació. Hem d'adaptar a les noves condicions l'Estat de Benestar. Per fer això hem de canviar algunes idees de benestar. Els càlculs es fan en funció del mercat de treball, per tant s'han de prendre mesures econòmiques i compensar la política de benestar. Es diu que s'ha d'endarrerir l'edat de jubilació però en canvi diem als joves que abans dels 20 anys no treballin, els diem formeu-vos, divertiu-vos i després busqueu feina. Si endarrerim la sortida del mercat de treball i també endarrerim l'entrada al mercat de treball, tot plegat no acaba de lligar. Hem de pensar en quines condicions mantenim les persones que viuran dels 65 als 100 anys si es segueix allargant l'esperança de vida. Hem d'intentar estalviar al màxim pel cost d'aquest envelliment. També podem combinar pensió amb treball, trobar noves formes de mantenir la població activa més temps adaptada a les condicions de vida d'una població envellida. Tot plegat pot causar un efecte molt perillós, no és el mateix una població activa envellida, el cap s'envelleix, que una població activa jove, el jove no s'ho pensa dues vegades. Els països emergents tenen una energia que nosaltres ja no tenim, o bé mantenim l'energia malgrat tenir una societat envellida o no afavorim la innovació. L'important és mantenir la població activa, que segueixi aportant, i aprofitar el seu gran valor, l'experiència.

### **Accés universal a la cultura i projecte educatiu de país**

En primer lloc, per tractar del projecte educatiu de país, pren la paraula en Pep Bargalló, ex-conseller d'Educació i ex-conseller en cap de la Generalitat. Comença amb una nota prèvia d'economia i educació. Segons explica, en una visita a Flix essent conseller en cap, li van comunicar que estaven amoïnats pel tancament d'empreses, ell en canvi va anar-hi a anunciar l'obertura d'una empresa, un institut. No havia la consciència de l'impacte econòmic que tindria un Institut. Entrant en la qüestió, entra a valorar la nova llei espanyola dita de qualitat de l'educació, la Lomce, una llei que el que menys li preocupa és la llengua. L'Estat espanyol ha decidit fa temps l'homogeneïtzació mitjançant una llei retrògrada, que ataca el model d'escola i inclusiva i és segregadora. A partir d'aquí la Lomce fa de tot, situar la FP en inferioritat dificultant la transició escola-treball, incongruent amb les necessitats del mercat, que provoca situacions de pèrdua de l'autonomia de centre (pedagògica i lligada en el context social). La Lomce no l'aplicarem perquè





serem independents, però sinó tampoc no la podríem aplicar. L'endemà de la independència l'escola s'obrirà, amb l'aplicació de la Lomce ja no està tant clar. Quin és el sistema educatiu que volem per a la República Catalana? L'educació és ideologia, les polítiques educatives són ideològiques i les proves PISA també, començant per qui les promou i les fa, la OCDE. Un sistema econòmic, es clar. El nostre sistema educatiu és el pal de paller del nostre Estat del Benestar. De les polítiques públiques de benestar l'única veritablement universal és l'educació, que té l'obligació d'atendre a tots i cadascun dels ciutadans cada dia. Les retallades en salut es debaten sobre el servei, en educació és sobre el material, no sobre el servei en si. En polítiques educatives tothom, no hi té el dret sinó hi té el deure. Hem acabat creant unes necessitats socials en que hem situat l'educació en que l'escola ha de fer gairebé de tot. L'escola no construeix la societat però sí que en determina el model. L'escola té models diferents, al segle XIX el mode era crear una educació homogènia, per un model d'unitat social, territorial i identitària, unificadora, crear un imaginari comú, aquesta és la llei Lomce. Hi ha un altre model per modelar societats justes i equitatives, formades i formadores, aquest és el nostre model, l'escola inclusiva. El Pacte Nacional per a l'Educació és quan es pacta aquest model d'escola catalana, escola pública entesa com la que té finançament públic, independentment de quina sigui la gestió. El Pacte Nacional per a l'Educació va ser impulsat per ERC, va ser el punt de sortida del que ha de ser el model educatiu de la República Catalana. Com a servei públic, escola formativa, inclusiva, èxit educatiu com a prioritat, abordar les desigualtats i la igualtat oportunitats, formar pel coneixement i habilitats... la feina ja la tenim feta a aquest nivell i pensada. Una de les estructures d'estat fonamental ja la tenim fet, és l'escola. Cal tenir en compte que és la primera empresa del país, amb més llocs de treball físics i la més territorialitzada. Òbviament, sí que caldrà millorar, com en la formació inicial del professorat, dotar més autonomia als centres i instruments per dur-la a terme i millorant alguns aspectes com la formació professional dual i cercant uns itineraris professionals en que el mestre esdevingui un itinerari no excessivament marcat i taxat, no com un sistema funcionarial. El sistema educatiu està molt ferm, és el pal de paller i al dia D estarà preparat. Llavors caldrà crear una llei d'educació catalana de la República Catalana per fer una societat avançada amb noves habilitats i actituds per avançar en igualtat dintre les necessitats dels nostre alumnes.

I per acabar, pren la paraula en Joan Manuel Tresserras, ex-conseller de Cultura. En primer lloc, la cultura és benestar. A parer seu, l'ensenyament és com la pediatria, que llavors amb l'adolescència la salut ens deixa d'importar. Quina és la funció de la cultura? Doncs és la continuadora que envolta estrictament l'aparell formatiu del que és l'escola, fora de l'horari escolar i després quan ja som adults. Aquesta cultura és el continent on s'apleguen tots els instruments que hauria de permetre proporcionar-nos una experiència de la vida gratificant i de qualitat. Ser capaços d'interpretar el món i d'expressar-lo de forma qualitativa. En el decurs d'aquesta experiència cal prendre consciència de forma digne. Les polítiques de cultura i de comunicació, ens han de servir com a element fonamental del conjunt de les polítiques socials. Hi ha moltes persones que arriben a sentir la necessitat de la cultura, perquè no han tingut el nivell formatiu necessari. Però hi ha una part molt gran de la població que no s'adona de la importància de la cultura. En general, la cultura complementa aquest paper inicial, la cultura com a quart pilar del benestar. En segon lloc, com a criteri econòmic. Ens els temps de crisi que estem vivint, de noves tecnologies, de canvi d'hàbits, etc, en el que s'està produint un canvi de societat molt profund en els estils de vida, la cultura hauria de garantir la igualtat d'oportunitats d'aquest canvi. La cultura, enlloc de ser una plataforma que lluita contra la discriminació social, hauria de ser una que lluita per la igualtat. Si avancem cap a la societat del coneixement, que és la primera matèria del sistema econòmic, caldria una cultura universal. És fonamental per trobar feines qualificades. La idea de cultura en sentit ampli, el macrosector, cada vegada és més rellevant, a Londres el consideren per sobre del 20% del PIB. Si no no estem avançant en la societat del coneixement. Fomentarem els centres de disseny si hi ha un entorn cultural possible. La cultura té retorn encara que no sigui immediat. Per aquest punt vista



s'hauria de constituir com la quarta pota de l'Estat del Benestar. En tercer lloc, no sé si tenim dret a ser estúpids. Hi ha límits a aquests drets per responsabilitat, però és cert que gent que viu en un entorn desfavorable i consumeix televisió escombraria i entra a consumir en un centre comercial, en termes culturals està desnodrida amb una dieta deplorable, aquestes patologies tenen conseqüències socials. Per crear una República cal ciutadans lliures, els ciutadans estúpids són tant estúpids que no se'n poden adonar. Si no aconseguim una societat més cultivada i lliure no aconseguirem una societat amb qualitat democràtica. La batalla per la cultura és una cultura primordial. Cal donar prioritat a les polítiques d'accés a la cultura o bé a les polítiques de creació? El prioritari són les polítiques d'accés, en inversió de les infraestructures, per acomodar a la gent a l'accés a la cultura. A la conselleria es va fer amb el Pla d'Equipaments Culturals (PLEC) que la crisi no ha permès desplegar. Ser culte no vol dir haver anat molts anys a escola, però hem de fer l'esforç de fer-ho disponible. El 80% de joves entre 14 i 20 anys l'interès perquè els hi agradi l'opera és nul·la, perquè el sistema ja l'ha predeterminat. Es creen onades equivalents a la contrainformació en les xarxes. La cultura d'accés obert, gratuïta i pública compleix aquesta funció. La cultura és un escenari de la cultura de classes. Es crea un subproletariat en que les classes baixes no arriben a tenir la percepció que la cultura és rellevant i la creuen prescindible, uns valors que creen incapacitats per rebel·lar-se. Hauríem de batallar per la dieta cultura mínima, amb una aliança molt estreta amb un sistema educatiu i infraestructures culturals i forçar a la població a accedir perquè puguin triar, primer has d'arribar-hi per poder triar després. El paper dels mitjans de comunicació és fonamental en la missió de servei públic, inversió pública. La part fonamental l'accés, després fomentar la creació. Primer les polítiques d'accés universal, després les de capacitat de triar. Fent les primeres ajudem a les segones. En quart lloc, el context de la globalització. Com a sistema cultural, mundialment parlant, som una potència, la més potent vida electiva del món. La persistència de la cultura catalana com a referent d'identitat, enfortint una cultura forta, la gent que opta per una cultura petita contracorrent l'ha triat, el vincle no és equivalent amb la gent que s'ho ha trobat. És el que ens fa molt forts. És el que ens permet que la cultura i la llengua catalana sigui molt més forta justament perquè la majoria no la tingut com a cultura d'origen i llengua materna. En un país de pas i mestís com el nostre ens fa particularment forts. Formar part de la cultura catalana no és una obligació és un dret, és una cultura electiva, això ens fa extraordinàriament forts. Ciutadania la mateixa per tothom, identitat cadascú la que triï. En la República Catalana hem de mantenir aquests paràmetres, perquè ens ha permès mantenir-nos malgrat un estat que ens ha anat a la contra. Després d'haver arribat sempre tard al canvi tecnològic, aquesta és la primera revolució del món en que hem reaccionat prou bé per estar ben situats. I la cultura ha de ser un dels elements potents que ens situï en el món. Hem d'exigir que la gent es posi en contacte amb la cultura.

Francesc Sànchez  
Tècnic de polítiques sectorials  
[acciopolitica@esquerra.org](mailto:acciopolitica@esquerra.org)